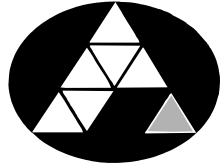

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Kristiina Rätty

KAMERARYHMÄN SUKUPUOLITTUNEISUUS

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2011
Viestinnän koulutusohjelma

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
p. (013) 260 6991 p. (013) 260 6906

Tekijä
Kristiina, Rätty

Nimeke
Kameraryhmän sukupuolittuneisuus

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia sukupuolittuneisuutta kameraryhmässä. Tutkimuksen kohteena olivat suomalaisessa pitkässä elokuvassa kentällä työskennelleet kameraryhmän jäsenet.

Tutkimusta varten haastateltiin neljää kameraryhmässä pitkään työskennellyttä henkilöä, kolme heistä oli miehiä ja yksi nainen. Haastattelumenetelmänä oli sähköpostihaastattelu. Aineistona oli myös lähdekirjallisuutta naistutkimuksesta sekä sosiologiasta tutkimuksia työyhteisöistä. Hyödynsin myös omaa kokemustani kameraryhmässä työskentelystä.

Tutkimuksessa vertailtiin haastateltavien vastauksia keskenään sekä suhteessa tutkimuksessa esitettyihin teorioihin ja käsitteisiin. Haastateltavien vastaukset kysymyksiin olivat samankaltaisia riippumatta sukupuolesta. Haastattelemani kameraryhmäläiset eivät nähneet alan olevan sukupuolittunut. Kameraryhmässä työskentelevillä arvostettiin muita ominaisuuksia kuten aiempia työnäytteitä ja kokemusta enemmän kuin sukupuolta. Tutkimuksessa ilmeni myös se, että sukupuolittuneisuutta ei pitäisi välttää sen itsensä takia, vaan aina tulisi olla kyse siitä, että kootaan mahdollisimman hyvä kameraryhmä sukupuolijakaumasta huolimatta. Jatkotutkimuksena voisi tarkastella sukupuolittuneisuutta elokuvatuotannon muissa työryhmissä.

Kieli
suomi

Sivuja 31
Liitteet 2
Liitesivumäärä 3

Asiasanat
kameraryhmä, sukupuolittuneisuus, naistutkimus, työyhteisö

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
May 2011
Degree Programme in Communication
Länsikatu 15
FIN 80110 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6991

Author
Kristiina, Rätty

Title

Camera crews gender division.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the gender division in a camera crew. The major objective of this study was a certain camera crew's members who have worked in Finnish feature films at the field.

The data for this research was collected from four people who have worked in the camera crew for a long time. Three of them were men and one of them was a woman. The interviews were conducted by electronic mail. The material also includes theoretical background from women's studies and sociology studies about work communities. I also used my own knowledge that I have on working in a camera crew.

In this study the interviewees' answers were compared between each other's and with respect to theories and terms used in the study. The interviewees' answers to the questions were similar regardless the gender. The camera crew's members interviewed did not feel that the field would be marked by gender division. When working in a camera crew, earlier work samples and experience were more highly valued than gender. This study implies that gender division should not be avoided as a rule, the most important thing is gathering the best possible camera crew despite the gender division. For further studies you could go through gender division in work communities in other parts of film industry.

Language
Finnish

Pages 31
Appendices 2
Pages of Appendices 3

Keywords

camera crew, the gender division, women's studies. work community

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Tutkimuksen lähtökohdat ja tietoperusta	6
2.1 Miksi tämä aihe?	6
2.2 Aiemmat tutkimukset ja tutkimuksen keskeiset käsitteet	6
2.2.1 Naistutkimus	6
2.2.2 Yhteisyysnäkemyksellinen rituaalimalli	7
2.2.3 Rooli ja rituaalit.....	8
2.2.4 Rooliajattelu	8
2.2.5 Homologia.....	9
2.2.6 Kulttuuri ja pienoiskulttuuri	10
2.3 Minä tutkijana	10
3 Tutkimuksen toteutus	12
3.1 Tutkimushaastattelun lajit	12
3.2 Laadullinen asennetutkimus.....	13
3.3 Havaintojen pelkistäminen.....	13
3.4 Kirjallisuus ja haastattelut	14
4 Tutkimuksen tulokset	16
4.1 Haastateltavien valinta	16
4.2 Haastattelutavan valinta	17
4.3. Kysymysten tekeminen	17
4.4 Elonet	18
4.5 Haastateltavien vastaukset kysymyksiin	19
5 Pohdinta	25
5.1 Mietteitä kameraryhmästä pienoisyhteiskuntana	25
5.2 Tutkimuksen tarkastelu ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	28
6 Lopuksi.....	30
Lähteet.....	31

Liitteet

Liite 1	Haastateltavat
Liite 2	Kysymykset

1 Johdanto

Työni tutkimusaiheena on kameraryhmän sukupuolittuneisuus pitkässä kotimaisessa elokuvaotannossa kentällä työskenneltäessä. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella sitä, miten sukupuolittuneisuus kameraryhmässä näkyy vai näkyykö se. Vaikuttaako sukupuoli asemaan työntekijänä ja luoko se ennako-odotuksia tietynlaisista käyttäytymismalleista? Halusin rajata tutkimuksen kohteen tarkasti, sillä jos en olisi niin tehnyt, olisi mukaan tullut melko suuri joukko työnkuvia, ja halusin pysyä niin sanotuissa perinteisen kameraryhmän jäsenissä eli kuvaajassa, ykköskamera-assistentissa ja kakkoskamera-assistentissa sekä videoassistentissa. Tutkimuksessani en ota huomioon kentällä melko uusia tehtävänkuvia, kuten back uppien tekijää, sillä en näe, että siinä asemassa oleva kokisi niin tarkkaan kameraryhmän sisäisiä tapahtumia, koska back uppien tekijä toimii pääasiassa yksin erillään muusta kameraryhmästä.

Tutkimukseni pohjaan alan kirjallisuuteen, jota löytyy varsinkin naistutkimuksesta todella runsaasti erityisesti muutaman viime vuoden ajalta. Tämän lisäksi tutkin sosiologian kirjallisuuden avulla ryhmiä, työyhteisöä ja niissä ilmentyviä käytäntöjä. Haastattelen kameraryhmässä työskennelleitä henkilöitä ja tarkastelen sitä, millaisia kokemuksia heillä on ammatin oletetusta sukupuolittuneisuudesta näkyvät. Opinnäytetyöni tekemistä värittävästä varmasti omalta osaltaan myös omat kokemukseni työskentelystä kameraryhmässä pitkissä elokuvatuotannoissa. Olen työskennellyt Prinsessa- (2010), Roskisprinssi- (julkaistaan kesällä 2011) ja Syvälle salattu (julkaistaan alkusyksystä 2011) -elokuvien tuotannoissa videoassistenttina.

Opinnäytetyöni ensimmäisessä osiossa käyn läpi tutkimuksen lähtökohtia ja tietoperustaa sekä esittelen käyttämäni teoriat ja käsitteet. Seuraavaksi käyn läpi tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuksen toteutustavat. Esittelen myös kyseisessä luvussa yleisesti hieman erilaisia tutkimushaastattelumenetelmiä. Tämän jälkeen käyn seuraavassa luvussa läpi tutkimuksen tuloksia ja toiseksi viimeisessä kappaleessa yhdistän ne aiemmin esitettyihin teorioihin tarkemmin pohdinnan kautta.

2 Tutkimuksen lähtökohdat ja tietoperusta

2.1 Miksi tämä aihe?

Sain huomata lähdekirjallisuutta etsiessäni, että naistutkimusta on tehty todella paljon varsinkin viime vuosina. Oma mielikuvani naistutkimuksesta ennen työni aloittamista oli melko suppea: vihaisia feministisiä tutkimassa sitä, kuinka naisia sorretaan ja miehet ovat kaiken pahan alku ja juuri, kuinka he alistavat meitä naisia, mutta samalla kuinka olemme vahvoja emmekä suostu tallattavaksi. Ajatukseni olivat melko ristiriitaisia opinnäytetyötä aloittaessani ja pohdinkin, millainen lopputuloksesta tulee. Kuinka naistutkimuksen pohjalta tehty työ vaikuttaisi omaan tulevaisuuteeni, sillä olinhan itsekin päässyt ainakin hetkeksi kameran taakse osaksi tuota miesten maailmaa?

Aihetta jonkin aikaa pyöriteltyäni ja alan kirjallisuuteen tutustuttuani tajusin, että tämä on vain tutkimus siitä, miten sukupuolittuneisuus näkyy kameraryhmässä toimiessa vai näkykö ollenkaan? Tutkin, löytyykö esimerkkejä kameraryhmän sukupuolittuneisuudesta ja näkevätkö ryhmän sisällä työskentelevät asioiden olevan sukupuolittuneita. Tarkoitus ei ole leimata ketään tai tiettyä ammattiryhmää. Mieluummin voisi puhua halusta oppia ymmärtämään kameraryhmän sisäisiä järjestelmiä ja toimintaa omassa ympäristössään.

2.2 Aiemmat tutkimukset ja tutkimuksen keskeiset käsitteet

2.2.1 Naistutkimus

Naistutkimuksella on jo melko vakiintuneet teoriat ja käsitteensä. Toki ne muokkautuvat uusien tutkimusten ja näkökulmien myötä, mutta ainakin itse huomasin tietyillä käsitteillä olevan jo melko vakaa asema tutkimuksissa. Käydessäni läpi lähdekirjallisuutta usein esille nousivat sellaiset käsitteet kuin queer-teoria, Katse, sex/gender-jaottelu, patriarkaatti, identiteetti, heteronormatiivisuus, normatiivinen heterous, sukupuoli ja feministinen mediantut-

kimus, vain muutamia mainitakseni (ks. esim. Mäkelä, Puustinen & Ruoho 2006). Omassa tutkimuksessani en aio kuitenkaan kaikkia näitä käsitteitä hyödyntää, vaan etsin sieltä ne, jotka tekevät omasta tutkimuksestani eheän kokonaisuuden.

Aiempiä tutkimuksia kameraryhmän sukupuolittuneisuudesta en ole ainakaan toistaiseksi löytänyt. Naistutkimusta on tehty runsaasti, ja tutkimuksia lukiessani huomasin, että usein tutkimukset kohdistuvat konkreettisesti näkyvillämme oleviin asioihin, eivät niinkään kullissien taakse: mainoksia ja katseiden vaikutusta Leena-Maija Rossin Heterotehtaassa (2004), journalismia (Ruoho & Torkkola 2010) tai kuten Susanna Paasonen (2007) artikkeleissaan Internet-pornoa. Tutkimuksissa puhutaan paljon sukupuolesta, sen määritelmistä ja siitä, mitä se syvimmillään oikein on. Itse en ota tutkimuksessani lähtökohdaksi pohtia sitä, mitä sukupuoli on, vaan keskityn enemmän tarkastelemaan asioita siitä lähtökohdasta, kuinka sukupuoli vastauksissa näkyy vai näkyykö se. Kuten Karkulehto (2007, 33) asian ilmaisee, tutkia naisen ja miehen välisiä suhteita, jättäen huomioimatta vähemmistöryhmät tutkimuksessa.

2.2.2 Yhteisyysnäkemyksellinen rituaalimalli

James Careyn tekemässä yhteisyysnäkemyksellisessä rituaalimallissa viestintä nähdään prosessina, jossa muotoillaan ja luodaan uudelleen yhteistä kulttuuria, välitetään yhteisiä arvoja ja pidetään yllä yhteisöä (Carey 1992, 412, Mäkelä ym. 2006, 40–41 mukaan). Viestinnän avulla voidaan siis pitää yllä ja tuottaa uudelleen käsityksiä sukupuolesta; sitä koskevat uskomukset, arvot ja normit ovat osa kulttuuria, yhteisöllisiä. Viestintä on käytäntöjä, jotka tuottavat merkityksiä ja joissa toteutuvat erilaiset rutiinit ja toimintatavat. Yhteisyysnäkemykseen sisältyy usein myös ajatus siitä, että tutkija on osa tutkittavaa kohdetta. (Carey, 1992, 412, Mäkelä ym. 2006, 40–41 mukaan.) Jäin pohtimaan edellä mainittua teoriaa, koska kuvausten aikana työryhmästä muotoutuu lähestulkoon oma pienoisyhteiskuntansa omine hierarkioineen. Miten siellä tuotetaan ja ylläpidetään uudelleen käsityksiä sukupuolittuneisuudesta, toimintatavoista ja normeista? Voidaanko siellä uudelleen luoda viestimisen avulla oma ulkopuolisesta maailmasta eroava ja yhteisesti hyväksytty tuohon kuvaushetkeen sidottu normitus?

2.2.3 Rooli ja rituaalit

Yhteiskunnassa olevat valtasuhteet vaikuttavat vuorovaikutussuhteisiin. Mitä merkittävämpi valta-asema henkilöllä on, sitä vaikeampi hänen kanssaan on olla tasa-arvoisessa vuorovaikutussuhteessa normaalitilanteissa. (Alasuutari 2007, 135.) Toisaalta sosiaalisten suhteiden hierarkioiden myötä valtasuhteet voivat myös piiloutua. Kun henkilö on tekemisissä vaikutusvaltaisen tahon kanssa, hän voi pitää itsestään selvänä osallistujan roolin asettamia ehtoja ja keskittyä sen sijaan pohtimaan, kuinka käyttäisi mahdollisuuksiaan parhaiten. Voidaan olettaa, että valtasuhde ei välttämättä vaadi tietoista oikeutusta. Valtasuhteitakin on erilaisia, ja niissä jokaisessa henkilöllä voi olla erilainen osallistujarooli. Roolien mukana tulee myös erilaisia rituaaleja, joita noudatetaan tietyissä tilanteissa. Osa rituaaleista on huomaamattomampia ja osa taas suorastaan vallan ja hierarkian julistamisen näyttämöitä, kuten erilaiset virkaanastujaiset. (Alasuutari 2007, 135–136.)

2.2.4 Rooliajattelu

Sukupuolittuneen työnjaon ongelmiin ja niiden pois karsimiseen on liitetty melko vahvasti käsite rooliajattelusta (Rossi 2010, 25–26). Sukupuoliroolikeskustelu on rantautunut Suomeen jo 1960-luvulla (Rossi 2010, 26). Sukupuolenmäärittelykeskustelut ovat sen sijaan paljon vanhempaa perua silloin, kun niissä on tavoiteltu sukupuolten, miehen ja naisen, käsittämistä melko samankaltaisiksi keskenään, tai sitä vastoin erilaisiksi. (Rossi 2010, 25.) Roolikeskusteluun liitetään usein käsite sex/gender, jonka ideana on karkeasti sanotusti erotella biologinen ja sosiaalinen sukupuoli (Rossi 2010, 26; Vänskä 2007, 72–73).

Sukupuoliroolin käsite kuuluu myös arkikieleen. Arkikielessä koetaan, että sukupuoli ei ole vain ”olemassa”, vaan siihen myötävaikuttavat kulttuuri ja sosiaaliset käytännöt. (Rossi 2010, 27.)

Ruumiillisuus on sukupuolen kannalta toki keskeistä, mutta ruumiillista sukupuolta tai sukupuolitettuja ruumiita voidaan ymmärtää vain sukupuolille annettujen merkitysten välityksellä. Yhtä lailla kuin ruumiillisissa toistoteoissa, sukupuoli rakentuu myös visuaalisissa ja verbaalisissa esityksissä: kuvissa, mallisuorituksissa ja niiden

jäljittelyssä. Sukupuoli on ideologiaa, sopimuksia, neuvotteluja, uusintamista, konflikteja, politiikkaa ja kumouksellisiakin suorituksia. Sukupuoli muuttuu ajassa ja paikassa, toisin sanoen se on historiallinen ja kontekstisidonnainen rakennelma. (Rossi 2006, 64.)

2.2.5 Homologia

Strukturalistisesta rakenteen käsitteestä on johdettavissa monia kulttuurin sosiologisista käsitteistä. Yksi keskeisimmistä käsitteistä on homologia, rakenteellinen vastaavuus. Sillä tarkoitetaan eri elämänalueiden piilevää samankaltaisuutta. (Sulkunen 1998, 66.)

Samanrakenteisuus johtuu siitä, että elämän eri alueilla toimimme samojen kulttuuristen jäsenysten varassa. Jos työssä opimme arvostamaan käden taitoja, arvostamme myös vapaa-ajan toiminnoissamme samaa seikkaa. Ne, joiden työ edellyttää tasa-arvoisuutta sukupuolten välillä, ovat luultavasti taipuvaisia hyväksymään tasa-arvon myös perhe-elämässä. (Sulkunen 1998, 66.)

Homologiatulkinnoissa on vaaransa, sillä niistä syntyy helposti kehäpäätelmiä. Esimerkiksi jos käyttäytymistä selitetään homologialla suhteessa sukupuolen identiteettiin, jonka piirteet on päätelty juuri havainnoidun käyttäytymisen perusteella, päätelmä ei kerro mitään uutta. Selitysarvoa päätelmillä on vain, jos havainnoitavan sukupuolen edustajasta on nais/miesidentiteeteistä riippumatonta tietoa, joka sopii yhteen havainnoitavan sukupuolen edustajaa koskevien havaintojen kanssa. Niin sanottu isältä pojalle ammatinvalinnan siirtyminen ei enää ole niin itsestään selvää, kuin se oli joku aika sitten. Nykyisin monet muut luokkakulttuuriset asiat vaikuttavat siihen myös. (Sulkunen 1998, 67–68.) Ei voida siis sanoa enää, että kotona opittu ammatti siirtyisi automaattisesti sukupolvelta toiselle. Ja jos sitä tapahtuu, voi se hyvin tapahtua isältä tyttärelle eikä vain isältä pojalle.

2.2.6 Kulttuuri ja pienoiskulttuuri

Kulttuurin tutkimuksesta ei voida puhua ilman käsitettä kulttuuri.

--käsitteellä on tarkoitettu jotain sellaista kuin kollektiivinen subjektiviteetti, ts. jonkin yhteisön tai yhteiskuntaluokan piirissä omaksuttua elämäntapaa sekä maailman hahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tapaa. Tällainen käsitys kulttuurista on olennaisesti laajempi kuin aiemmin vallalla ollut ns. hierarkkinen kulttuurikäsitys, jonka mukaan kulttuurilla tarkoitetaan parasta ja kauneinta, jota jokin kansa tai siviilisaatio on tuottanut. (Alasuutari 1999, 56–57.)

Kulttuurin sisältämät erottelut ja luokitukset tulevat puhtaimmin esille niin sanotuissa kulttuurituotteissa, kuten myyteissä ja kansanperinteessä. Nykyaikaisissa yhteiskunnissa niitä vastaavat populaarikulttuurin muodot kuten elokuvat ja yleensä joukkotiedotuksen tuotteet. Kulttuurin rakenteita voi myös havainnoida vapaamuotoisissa pienryhmissä.--Ryhmillä on tavallisesti kirjoittamattomat sääntönsä ja tapansa. Niiden jäsenet tietävät ilman muuta, miten tulee käyttäytyä, millaiset mielipiteet ovat arvostettuja ja millaiset halveksittavia, usein myös ketkä ryhmässä ovat arvostetuimpia ja ketkä vähiten arvostettuja jäseniä. Nämä säännöt, tavat ja arvostukset ovat kuin pienoismalli siitä laajemmasta kulttuurista, johon ryhmät kuuluvat, eli ne ovat siihen homologisessa suhteessa. Sen vuoksi tällaisia ryhmiä sanotaan pienoiskulttuureiksi. (Sulkunen 1998, 69.)

Pienoiskulttuureja kehittyi yhteiskunnan kaikissa kerrostumissa ja osissa, niitä syntyy niin koululuokissa kuin suuryritysten toimistoissa. Näitä pienoiskulttuureita ei pidä pitää itseltään selvästi emokulttuurinsa kaltaisina suorina kopioina, ne voivat poiketa suuresti valtakulttuurista. Emokulttuurinsa uusintamisen sijaan kulttuurien murrokset luovat uusia valtakulttuurista poikkeavia näkökulmia. Joskus voi käydä niin, että vertailemalla keskenään hyvinkin erilaisia pienoiskulttuureja saattaa tutkimus paljastaa samoja asioita niitä ympäröivästä emokulttuurista. (Sulkunen 1998, 69–70.)

2.3 Minä tutkijana

Hytösen (2000, 78) mukaan ”Yksi elokuvan ilmaan heittämistä kysymyksistä onkin, tekeekö miesten alueelle astuminen naisesta vääjäämättä ulkopuolisen kummajaisen.” Miten oma taustani vaikuttaa tutkimuksen etenemiseen? Pohdin sitä jo hieman ohimennen aiemmin. Tutkin sukupuolittuneisuutta kameraryhmässä ja olen nainen eli oletetusti sorretun suku-

puolen edustaja. Olen työskennellyt kameraryhmässä ja pääasiassa työtoverini ovat olleet miehiä. Olen työskennellyt samassa kameraryhmässä vain yhden naispuolisen henkilön kanssa. Iältäni olen melko nuori ja alalla suhteellisen uusi ja käytäntöihin totutteleva. En usko suoraan kaikkea mitä feministislähtökohtaisissa tutkimuksissa väitetään enkä halua uskoa, että sukupuoli ratkaisisi kaiken alalla toimittaessa. Pysin toimimaan, kuten kriittisen tutkijan tulee eli pitämään omat tunteet taustalla ja katsomaan asioita analyttisesti arvioiden ja kriittisesti ajatellen.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimushaastattelun lajit

Hirsjärven ja Hurmeen (1995, 28) mukaan tutkimushaastatteluja on kolmenlaisia. Niiden erot syntyvät lähinnä sen mukaan, missä määrin haastattelija jäsentää tilannetta ja kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu, eli siis strukturoinnista ja standardoinnista. Tutkimushaastattelun kolme lajia ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Siirtyäessä lomakehaastattelusta kohti avointa haastattelua vähenee käsittelyn yhdenmukaisuus. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 28.)

Lomakehaastattelu on ehkä käytetyin muoto, jos verrataan keskenään lomakehaastattelua, teemahaastattelua ja avointa haastattelua. Haastattelu tapahtuu lomakkeella, jossa väitteiden ja kysymysten esittämisjärjestys ja muoto ovat täysin määriteltyjä. Oletuksena on myös se, että kysymyksillä on sama merkitys kaikille haastateltaville. Siksi on tarkkaan mietittävä, millaiselle kohderyhmälle tämä haastattelumenetelmä sopii, jotta saataisiin mahdollisimman hyvä lopputulos. Suurin vaikeus tässä haastattelumenetelmässä on kunnollisen haastattelulomakkeen rakentaminen. Kysymysten muotoilu on todella tarkkaa, mutta itse haastattelutilanne on usein nopeasti ohi. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 29.)

Teemahaastattelua voidaan pitää puolistrukturoituna haastattelumuotona, hieman kuin lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuotona (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35). Teemahaastattelu sallii tutkittavien henkilöiden melko luontevan reagoinnin. Keskustelunomaisuus ja vapaamuotoiset kysymykset saavat haastateltavan helposti luottavaiselle mielelle, minkä vuoksi myös vastaukset ovat usein syvällisempiä. Hyvin toteutettuna teemahaastattelu ottaa huomioon haastateltavan ihmisen toimivana ja ajattelevana ihmisenä. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 8.)

Avoin haastattelu on kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua (Hirsjärvi & Hurme 1995, 31). Tutkittavana voi olla useampi henkilö tai sitten vaikka vain yksi, haastattelukertoja on yleensä monta ja koko prosessi vaatii paljon aikaa. Koska haastattelu on kes-

kustelunomainen, materiaalia tulee helposti runsaasti ja haastattelija jäsentää sen usein vasta jälkikäteen. Aiheet voivat vaihdella melko laajasti ja yleensä aiheenvaihdos tapahtuu haastateltavan aloitteesta. Haastattelijan itsensä tulee huolehtia siitä, että hän saa kaiken tarpeellisen aineiston häiritsemättä kuitenkaan itse keskustelua. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 30–32.)

3.2 Laadullinen asennetutkimus

Laadullinen asennetutkimus on metodologinen lähestymistapa, johon kuuluu sekä teoreettisia oletuksia että käytännön menetelmiä. Sen avulla pyritään erittelemään ja tulkitsemaan, mitä ihmiset oikeastaan arvottavat kommentoissaan heille esitettyjä asioita tai kiistakysymyksiä. Lisäksi kiinnostuksen kohteena on, miten, millä ehdoilla ja minkälaisista rooleista tai mistä asemista arvottamista tehdään ja mihin kaikkien se liittyy. (Rantanen & Vesala 2007, 11.)

Aineistohavaintoja luokittelevassa ja käytävässä analyysissä laadullinen asennetutkimus pohjautuu oletukseen, että ”analyysi tuottaa tietoa haastateltavien haastattelutilanteessa esittämistä kommentista, kannanotoista ja perusteluista” (Rantanen & Vesala 2007, 13).

3.3 Havaintojen pelkistäminen

Havaintojen pelkistämässä voidaan katsoa olevan kaksi osaa. Ensimmäiseksi aineistoa tarkastellaan aina vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Teoreettisen viitekehyksen avulla voidaan etsiä kulloiseenkin tutkimuskysymykseen oleellista aineistoa. Sammassakin tutkimuksessa aineistoa voidaan käyttää monesta näkökulmasta. Tapahtuu siis pelkistymistä ja tällä tavoin aineistosta saadaan aikaiseksi raakahavaintoja, joita seuraavassa vaiheessa edelleen karsitaan yhdistelemällä havaintoja. Tarkoituksena on muotoilla sääntö, joka tältä osin pätee koko aineistoon. (Alasuutari 1999, 40.)

Alasuutarin (1999, 40–41) mukaan edellä mainitun kaltaisessa havaintojen yhdistämisessä lähtökohtana on ajatus siitä, että aineistossa nähdään olevan näytteitä tai esimerkkejä

samasta ilmiöstä. Tutkimuskohteina olevia yksilöitä ja heidän yksittäisiä tekojaan havainnoidaan yleisemmällä tasolla määritellyn toimijatyyppin muunnelmana.

Havaintojen yhdistäminen yhteisiä piirteitä etsimällä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että laadulliseen analyysiin kuuluvan pelkistämisen tavoitteena olisi määritellä tyyppitauksia tai keskivertoyksilöitä. -- Laadullisessa analyysissä sen sijaan yksikin poikkeus kumoaa säännön, osoittaa että asiaa pitää miettiä uudelleen. Havainnot yhdistämällä tuotetun havainnon pitää päteä poikkeuksetta kaikkiin raakahavaintoihin. (Alasuutari 1999, 42.)

Laadullisessa analyysissä erot ihmisten ja havaintoyksiköiden välillä ovat tärkeitä. Erot antavat vinkkejä siitä, mistä jokin asia johtuu tai mikä tekee sen ymmärrettäväksi. Jokainen yksilö on aina erilainen, joten näitä eroja löytyy helposti. Toisaalta ei pidä liikaa upota tähän elämän ja tutkimusaineiston loputtomaan moninaisuuteen, sillä muuten on hankalaa saada ilmiöstä enää mitään otetta. Laadullisessa analyysissä tulee suhtautua varoen liikaan erottelujen ja tyyppittelyn tekemiseen, sillä jos niitä tekee paljon, on aina hankalampaa löytää sellaista poikkeuksetonta sääntöä, jolla nämä erot liittyvät toisiinsa. On tärkeää pyrkiä pelkistämään raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi. (Alasuutari 1999, 43.)

3.4 Kirjallisuus ja haastattelut

Tutkimus pohjautui kirjalliseen aineistoon ja haastatteluihin. Tutkin alan kirjallisuutta aina kameraryhmän rakenteesta erilaisiin naistutkimuksen tämänhetkisiin kulmakiviin. Haastattelin alan ammattilaisia, henkilöitä, jotka ovat toimineet kameraryhmässä suomalaisissa pitkissä elokuvissa. Alan ammattilaisia, joilla on mahdollisimman pitkä työkokemus, jotta näkemykset alasta ovat laajemmat. Haastattelin sekä miespuolisia että naispuolisia kameraryhmän jäseniä. Naispuolisia haastateltavia löytyi paljon vähemmän kuin miespuolisia. Tein laadullisen haastattelututkimuksen, joten aikomukseni ei ollut saada informaatiota suurelta määrältä haastateltavia, vaan yksittäisten ihmisten kokemuksista.

Haastatteluni lähetin sähköpostitse, sillä halusin käyttää koko haastattelututkimuksessa vain yhdenlaista lähestymistapaa. Haastateltavani asuvat muilla paikkakunnilla, jopa toisessa

maassa, joten kasvokkain haastattelu ei oikein luonnistu. Myöskään puhelinhaastattelu ei tällä kertaa tullut kysymykseen kustannussyistä. Uskon, että sähköpostihaastattelu antoi haastateltavilleni hyvin aikaa miettiä vastauksiaan. Heidän kiireisten aikataulujensa takia hyvään haastatteluun on hankala päästä muilla keinoilla. Sähköpostihaastattelussa on myös huonoja puolia, sillä siinä ei voi kuulla haastateltavan äänenpainoa tai nähdä hänen reaktioitaan. Tarpeen vaatiessa olisin voinut esittää haastateltaville täydentäviä jatkokysymyksiä.

4 Tutkimuksen tulokset

4.1 Haastateltavien valinta

Aloittaessani työtäni minulle oli selvää, että haluaisin haastateltavikseni sekä miehiä että naisia. Vaikka kyseessä olisi naistutkimus, molempien sukupuolten näkemys asiasta olisi tärkeä, jotta voisin saada mahdollisimman laajan kokonaiskuvan aiheesta. Seuraavaksi piti pohtia, mistä haastateltavia löytyisi. Olin kuitenkin rajannut melko tarkkaan sen, millaisia halusin haastateltavien olevan. Heidän tuli olla pitkissä elokuvissa työskenteleviä kameraryhmän jäseniä ja nimenomaan kentällä työskennelleitä. Halusin, että heillä olisi myös työkokemusta useammastakin kuin vain yhdestä kotimaisesta pitkästä elokuvasta. Aloin siis käydä läpi listaa ihmisistä, joihin itse olin tutustunut alalla työskennellessäni, sekä miettiä heidän mainitsemiaan alan ammattilaisia. Listani ei ollut kovin pitkä. Huomasin aiheen olevan osalle hieman arka, ja se saattoi olla yksi syy, miksi muutamat pyydetyistä kieltäytyivät lopulta haastatteluun osallistumisesta. Alkuperäinen haastateltavien määrä oli siis hieman isompi, mutta lopulta se oli neljä henkilöä, yksi nainen ja kolme miestä (Liite 1). He ovat työskennelleet alalla yhtä lukuun ottamatta 2000-luvun alkupuolelta asti, ja yksi heistä on ollut mukana täysipäiväisesti vuodesta 1998 asti. Voisi sanoa, että otos on melko homogeeninen, sillä mukana ei ole yhtään alan vanhaa konkaria, vaan kaikki ovat alalla niin sanottua uutta sukupolvea. Haastateltavien jakautuneisuus sukupuolen mukaan on myös melko selkeä, mutta oli todella vaikeaa löytää naishaastateltavia, jotka olisivat työskennelleet useammassa kuin yhdessä kotimaisessa pitkän elokuvan kuvauksissa. Vastaajien ryhmässä oli alun perin toinenkin nainen, mutta viime hetkellä hän perui osallistumisensa haastatteluun. Syytä päätökseen en osaa sanoa varmaksi, mutta ainakin kyseisellä haastateltavalla oli jo alusta asti pieniä ennakkoluuloja siitä, vaikuttaisiko tällaiseen sukupuolittuneisuutta käsittelevään kyselyyn osallistuminen hänen asemaansa alalla.

4.2 Haastattelutavan valinta

Päädyin jo melko alussa valitsemaan haastattelutavakseni sähköpostihaastattelun, sillä se tuntui sopivan parhaiten haastateltavien ja omaan aikatauluuni. Lähetin jokaiselle haastateltavalle liitteenä kysymykseni ja sitten sovimme yhdessä aikataulun, jolla haastateltava palauttaa minulle vastaukset kirjallisena takaisin. Samalla sovimme myös yhteiset säännöt siitä, kuinka haastateltavan vastauksia saa hyödyntää. Pohdittavana oli muun muassa, saako nimen julkaista tai tehdä suoria lainauksia tekstistä. Haastateltavat eivät esittäneet mitään selventäviä kysymyksiä heille antamistani haastattelukysymyksistä, joten vastaukset ovat täysin heidän tulkintansa mukaisia ilman pohjustavia selityksiä. Haastateltavien kanssa on myös sovittu, että minulla on mahdollisuus lähettää heille tarpeen vaatiessa täydentäviä tai kokonaan uusia kysymyksiä.

4.3. Kysymysten tekeminen

Kysymysten tekeminen ja suunnittelu oli yllättävän pitkä prosessi. Ensin oli mietittävä, mitä haluan kysymyksilläni tietää, ja seuraavaksi pohdittava, kuinka muotoilla kysymykset niin, että niillä saisi vastaukset haluttuihin asioihin mutta kuitenkin johdattelematta liikaa haastateltavaa. Koskaan ei saa pitää haastateltavaa tyhmänä ja johdateltavana, mutta mielenkiinto on pidettävä yllä ilman kysymyksiä, joiden tulkintaan tarvitsee sivistyssanakirjaa.

Kysymysten määrä on myös tärkeä. Itse päädyin kymmeneen kysymykseen henkilötietojen lisäksi. Koin, että määrä on sopiva tämän suuruiseen haastatteluun, sillä se ei vie liikaa aikaa haastateltavalta. Toivoin, että mielenkiinto säilyisi yllä koko haastattelun, jotta vastauksista tulisi mahdollisimman monimuotoisia. Kysymykset on myös aseteltu niin, että niihin ei ole mahdollista vastata vain kyllä- tai ei-vastauksilla. Haastateltavia kannustetaan myös pitempiin pohdiskeluihin kysymysten asettelujen kautta. Tiedustelen esimerkiksi heidän omia tulevaisuudennäkymiään alalla. Järjestys kysymyksille löytyi siirtelemällä niitä eri tavoin, kunnes loogisin järjestys sitten tuli vastaan. Toki on monta tapaa järjestää nämä kysymykset aivan yhtä tehokkaalla tavalla, mutta omasta mielestäni käyttämäni järjestys oli loogisin tähän tarkoitukseen. Kysymykset on esitelty liitteessä 2.

Mietin myös muutamien sanojen merkitystä; olisivatko ne selkeät haastateltaville ja tulkit-sisivatko he ne samoin kuin minä. Esimerkiksi sukupuolittuneisuus ja sukupuolittuneesti jakautunut ovat sanoja, joita toistan usein kysymyksissäni. On siis tärkeää, että haastatelta-vat ymmärtävät nämä sanat oikein, jotta he vastaavat tutkimuksen kysymyksenasettelussa esitettyihin asioihin. Pohdin ylipäättänsä kysymysten asettelussa, näkeekö haastateltava ky-symyksen samoin kuin minä. Testasin kysymyksiä parilla ystävälläni, joilla ei ole alasta mitään kokemusta, ja ainakin heidän kanssaan kysymykset toimivat. Pyysin heitä vastaa-maan kysymyksiin ja samalla selittämään minulle, kuinka he kunkin kysymyksen ymmär-sivät. Tämän jälkeen keskustelimme heidän kanssaan, tuntuiko jokin kysymys vaikealta ymmärtää ja hioin kieliasua näiden vastausten perusteella. Useamman yrityksen kautta al-koi selkein muotoilu kysymyksiin löytyä.

4.4 Elonet

Haastattelujen ohella minua pyydettiin myös harkitsemaan, että tekisin taulukkomuotoisen tutkimuksen siitä, kuinka suomalaisissa pitkän elokuvan tuotannoissa on ollut työntekijöitä ja mikä heidän sukupuolittunut jakonsa on ollut eri tehtävissä. Tätä varten minulle ehdotet-tiin, että tutustuisin Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ja Valtion elokuvatarkastamon ylläpitämään tietokantaan eli Elonetiin (<http://www.elonet.fi/>). Tietokantaan on monet suomalaiset elokuvat listattu, pääpaino on kuitenkin pitkissä kotimaisissa elokuvissa, lyhyt-elokuvia siellä on vähemmän. Filmografiat eivät kuitenkaan ole tietokannassa täydelliset jokaisesta tuotannosta, sillä arkiston nykyiset resurssit eivät aivan mahdollista sitä.

Huomasin kuitenkin ensimmäiseksi ongelmakseni sen, että Elonetissä oli mitä tahansa tuo-tantoja. Jokainen pystyy lisäämään sinne tuotantonsa, oli sitten kyseessä koulun lyhytelo-kuva, harrastelijoiden splatter tai ihan ammattilaistuotanto. Näiden tuotantojen läpi kahlaa-minen, vaikka vain viimeiseltä viideltä vuodelta olisi vienyt oman aikansa. Vaikka olisin saanut eroteltua sieltä kaikki pitkät ammattilaistuotannot, ei sekään olisi antanut varmuu-della kattavaa tietoa, sillä tuotantojen vieminen Elonetiin on omaehtoista, eikä siellä ole kaikkia tehtyjä tuotantoja. Ainakin kun selailin muutamaa viime vuotta, niin sivustolla ei ollut edes kovin monta pitkää suomalaista elokuvatuotantoa.

Toisena ongelmana huomasin, että vaikka tuotanto olisi Elonetin sivuilla, ei sen tiedoissa välttämättä ole kaikkia haluamiani tietoja. Osa tuotannoista laittaa koko työryhmänsä esille, mutta joistakin tuotannoista tiedoissa on vain päätekijöiden nimet tai esimerkiksi vain ohjaajan ja päänäyttelijöiden tiedot. Näillä vajavaisilla tiedoilla oli minusta epäloogista lähteä tekemään taulukointia alan tuotantojen työryhmien sukupuolittuneesta jaosta, joten hylkäsin ajatuksen siitä tutkittuani.

4.5 Haastateltavien vastaukset kysymyksiin

Tunsin kolme neljästä haastateltavasta entuudestaan ja tiedostin, että asia voi hieman vaikuttaa siihen, kuinka tulkitseen haastatteluvastaukset. Pyrin kuitenkin mahdollisimman analyttiseen otteeseen ja tarkastelemaan asiaa ulkopuolisin silmin, kuten kunnan tutkijan tulee. Toisaalta oma kokemukseni alalta, työskentelyni haastateltavien kanssa, sukupuoleni tai jokin muu vastaava syy voivat kaikki antaa oman sävynsä tulkintaani, mutta lähtökohteisesti pyrin objektiivisuuteen analyysissäni. Aloitan analysoimisen käymällä vastauksia läpi melko tarkkaan kysymys kysymykseltä, erittelemällä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä ja analysoimalla niiden merkityksiä tutkimuskirjallisuuden tukemana.

Kolme neljästä haastateltavastani on aloittanut täysipäiväisen työskentelyn alalla 2000-luvun puolella, vain yksi heistä on aloittanut sen jo viime vuosituhatlasken loppupuolella. Kysyin haastateltavilta, ovatko he aina työskennelleet kameraryhmässä vai myös alan muissa tehtävissä. Kaikilla miespuolisilla haastateltavilla oli melko samanlainen tausta: he olivat työskennelleet valoryhmässä, grippinä tai jälkituotannossa (leikkaus, värimääritys tai muuta sellaista) ennen työskentelyään kameraryhmässä. Haastattelemani Nea Salmisella (2011) oli taas hieman erilainen tausta takanaan ennen kuin hän ryhtyi toimimaan kameraryhmässä. Työkokemuksessa oli muun muassa castingeja, puvustuksen assistenttina toimimista ja kuvaussihteerin töitä. Toisaalta Salminen kertoi myös olleensa alalla mukana jo pienestä lapsesta asti. Kuvauspaikat avustustehtävineen tulivat tutuksi jo hyvin varhain, sillä hänen isänsä ja setänsä toimivat kuvaajina, toinen setä mainosohjaajana ja isoisa taas näyttelijänä sekä ohjaajana. Salmisen (2011) omin sanoin: ”voisi siis sanoa, että en valinnut alaa, vaan se valitsi minut”. Ehkä tässä on yksi syy, miksi hänen taustansa on hieman eri-

lainen kuin miespuolisilla haastateltavilla ja suhteessa kenties kattavampi, jos mietitään tuotannon erilaisia osa-alueita. Muut haastateltavat ovat kulkeneet taas hieman ”perinteisempi” reitti kameraryhmään suunnatessa.

Seuraavaksi tiedustelin haastateltavien mielipidettä siihen, mitkä asiat heistä vaikuttavat kameraryhmän kokoonpanon muodostumiseen. Jokaisen vastauksesta löytyi melko rationaalisia tietoja: kuvaaja yleensä valitsee ykköskamera-assistentin ja sitä kautta mietitään loppu työryhmästä budjetin ja tuotannon suuruuden mukaan, erikoisosaamisten kuten steadycamin tarve ja aikataulujen yhteensopivuus. Aikataulujen yhteensopivuus on yllättävän suuri tekijä alalla, jossa on melko lyhyt kausi kuvauksia kevästä alkusyksyyn ja kaikki yrittävät hyödyntää sen mahdollisimman tarkkaan.

Tuttu työryhmä oli myös asia, joka nousi esille, sillä sen uskottiin vakauttavan ryhmän toimintaa. Vastuuta on helpompaa antaa huoletta tutulle ihmiselle, mutta myös budjettien pienouden takia mukana on usein kokemattomia ihmisiä alemmissa assistentin tehtävissä. Suomessa nähdään olevan pienet piirit ja maine kiirii aina edellä, joten myös sen avulla voi saavuttaa lisää töitä tai sitten menettää niitä. Suhteet ja aiempi työkokemus nostetaan siis arvostuksessa kovin korkealle kootessa työryhmää, ainakin haastateltavieni mukaan. Sukupuoli ei nouse esiin kenenkään vastauksissa vaikuttavana tekijänä.

Neljännessä kysymyksessä otin esille sukupuolen itse kysymällä, millainen sukupuolijakauma on ollut kameraryhmissä, joissa haastateltavat ovat työskennelleet. Jokainen haastateltavista sanoo, että useammin ryhmässä on ollut pelkästään miehiä muina jäsenenä kuin että olisi työskennellyt osana sekaryhmiä. Naisten määrä alalla lisääntyy koko ajan alan kehittyessä ja koulutuksen määrän kasvaessa. Kuitenkin vastauksista huokuu selkeästi ajatus, että sekaryhmät ovat hyvä ja haluttu asia. Alan kerrotaan olevan päämäärätietoisten ihmisten paikka, missä omalla päättäväsyydellä on suuri merkitys työnsaannissa. Sukupuolella itsessään ei ole väliä vaan sillä, minkä tyyppinen ihminen on.

Seuraavaksi haastateltavat pohtivat omaa työhistoriaansa ja nykyistä asemaansa osana kameraryhmää sekä sitä, mitä mieltä he olivat työhistoriastaan. Sanat, joilla haastateltavat kuvasivat tämänhetkistä tilannettaan, olivat tyytyväinen, etuoikeutetussa asemassa olemi-

nen, nousujohteinen ja jonkin asteisen vakauden saavuttaminen. Hannu-Pekka Vitikainen (2011) mainitsee myös, että eteneminen uralla on ollut rankempaa kuin mitä hän uskoi sen olevan elokuvakouluun päästyään. Kokemus ja sen hankkiminen ovat avainasioita. Näiden nähdään tuovan vakautta uralla etenemiseen. Kokemuksen kautta selviää alati vaihtuvissa ryhmissä, ja oudoissa tilanteissa, ja muille kuvaajille assistenttina toimiessa voi oppia paljon enemmän kuin koulussa. Salmisen (2011) mukaan taitojen kehittyessä pysyy helpommin rauhallisena, vaikka joutuisikin uusien haasteiden eteen koko ajan. Iso osa alan viehättyksestä on hänen mukaansa juuri tuo uusien tilanteiden jatkuva kohtaaminen ja niistä rauhallisesti selviäminen. Tuotannot ovat aina erilaisia, mutta perusasiat eivät koskaan muutu: ”kamera on aina kamera, kuvan pitää olla terävää ja materiaalin muutenkin teknisesti kunnossa” (Salminen 2011).

Uralla edetessä tulee myös tiettyjä valintoja vastaan, kuten haastattelussa ilmeni. Jos haluaa siirtyä pääkuvaajaksi, näkee yksi haastateltavista sen käytännössä sulkevan pois skarppaamisen esimerkiksi mainoksissa. Joskus kyse on siis valinnoista eli siitä, mitä henkilö haluaa tehdä, eikä niinkään siitä, haluaisiko hän edetä alalla ylöspäin. Joskus eteneminen sulkee pois haluttuja asioita. Haastateltavien vastauksissa aiemmin esitettyyn kysymykseen uralla etenemisestään ja tämänhetkisen aseman tuomaan tyydytykseen ei ilmene sukupuolittuneita eroja, vaan jokainen heistä tuo esiin lähes samat asiat, oli sitten kyse huolista, uralla etenemisestä tai tyytyväisyydestä saavuttamaansa asemaan alalla.

Seuraavaksi kysyin haastateltavilta, millä tavoin he kokevat sukupuolensa vaikuttaneen ammatissaan toimimiseen. Tämän kysymyksen yhteydessä tuli esille fyysinen voima. Se nähtiin yhtenä mahdollisena syynä siihen, miksi ala on melko miesvaltaista. Enemmän vastaukset kallistuivat jokaisella siihen suuntaan, että vastaaja ei näe sukupuolensa vaikuttaneen ammatissa toimimiseen tai että asiaa ei ole edes tullut mietittyä oman sukupuolen kautta. Alalla pärjäämisen nähdään vaativan kovaa työtä kaikilta, ja aiemmat työnäytteet ja kokemus määrittelevät enemmän kuin sukupuoli. Jos itse ei kiinnitä huomiota sukupuoleen, eivät muutkaan kiinnitä siihen huomiota. Tätä periaatetta tulisi noudattaa kahteen suuntaan: on turhaa, että nainen muuttuu kokonaan ”äijäksi”, myös naisellisuutta kaivataan. Nea Salminen (2011) mainitsee esimerkkinä vastauksessaan tilanteen, jossa on saanut miehiltä positiivista palautetta, vaikka ei liittynyt suoraan työhön, kuten ”kivaa kun setissä tuoksuu hy-

välle”. Salminen (2011) toteaa, että sellainen palaute kannattaa ottaa kehuna vastaan, eikä nähdä sitä seksisminä. ”Miehet ovat miehiä ja naiset naisia, sitä ei työnkuva muuta”. Haastattelussa ilmenee myös, että ainoa kerta, jolloin Salminen (2011) on kokenut, että sukupuoli on kielteinen asia, arvostelijoina on ollut ihmisiä, jotka itse eivät ole edes alan ammattilaisia.

Jatkoimme seuraavassa kysymyksessä melko samoilla linjoilla ja pyysin haastateltavia pohtimaan, millä tavoin ala on heidän mielestään sukupuolittunut tai jakautunut sukupuolen mukaan sekä mitä he ajattelevat tästä tilanteesta. Alalla nähdään olleen vanhanaikaiset sukupuoliroolit, mutta suurin osa haastateltavista näkee niiden olevan pikku hiljaa murtumassa. Teknisessä ryhmässä on kuitenkin edelleen useammin miehiä ja niin sanotulla taiteellisella puolella (maskeeraus, puvustus, lavastus ja niin edelleen) on enemmän naisia. Tähän pidetään syynä fyysisyyttä ja biologisia tekijöitä eikä niinkään sukupuolta.

Sex/gender-käsitteet erottelevat ihmisille biologisen ja sosiaalisen sukupuolen (Rossi 2010, 26; Vänskä 2007, 72–73). Haastateltavien vastauksista ei näy, että he yhdistäisivät nämä kaksi tekijää, vaan he puhuvat omana kategoriana fyysisyydestä ja biologiasta ja eriytydessä sukupuolesta. On myös mahdollista, että haastateltavat eivät tiedosta puhuvansa sukupuolittuneista rooleista, biologisesta ja sosiaalisesta sukupuolesta. Sosiaalinen sukupuoli eli gender-käsite ilmenee haastateltavien vastauksissa. Vastaajat korostavat sosiaalisia puolia tärkeinä puhuessaan kameraryhmässä toimimisesta. Esimerkiksi Salminen (2011) mainitsi, että myös naiseutta kaivataan ryhmässä. Yleisestikin haastateltavat toivat vastauksiinsa esille useaan otteeseen, kuinka sekaryhmät ovat haluttu asia ja kameraryhmää tasapainottaa se, että mukana on sekä naisia että miehiä. Pelkkä ”äijäenergisyys” voi olla ryhmän dynamiikkaa heikentävää. Ketään ei siis kannusteta luopumaan omasta sukupuoliroolistaan tai identiteetistään.

Ruumiillisuus on sukupuolen kannalta toki keskeistä, mutta ruumiillista sukupuolta tai sukupuolitettuja ruumiita voidaan ymmärtää vain sukupuolille annettujen merkitysten välityksellä. Yhtä lailla kuin ruumiillisissa toistoteoissa, sukupuoli rakentuu myös visuaalisissa ja verbaalisissa esityksissä: kuvissa, mallisuorituksissa ja niiden jäljittelyssä. Sukupuoli on ideologiaa, sopimuksia, neuvottelua, uusintamista, kon-

flikteja, politiikkaa ja kumouksellisia suorituksia. Sukupuoli muuttuu ajassa ja paikassa, toisin sanoen se on historiallinen ja kontekstisidonnainen rakennelma. (Rossi 2006, 64.)

Naisia hakeutuu tekniselle puolelle alalla ylipäättänsä vähemmän, joten on hankalaa määrittellä, onko tilanne vääristynyt. Ryhmän sisäisesti ei kuitenkaan uskota sitä, että sukupuoli vaikuttaisi asemaan tai että perinteisiä sukupuolirooleja noudatettaisiin aina. Jos jostakin paineiden koetaan tulevan niin lähinnä ulkopuolelta.

Yksi mahdollinen syy, joka voisi vaikuttaa teknisen ja taiteellisen puolen sukupuolittuneisuuteen, on Matti Poutasen (2011) mukaan se, että kamera- ja valo-osastolle hakeutuu enemmän miehiä kuin naisia sen teknisyyden takia. Poutanen kuitenkin korostaa, että ei tarkoitakaan tällä sitä, etteivätkö naiset pystyisi hoitamaan valo- tai kameratekniikkaa vaan sitä, että naiset eivät yleensä koe alan sitä puolta mielenkiintoisena.

Alalla koetaan olevan samanlainen sukupuolittunut jako naisten ja miesten välillä kuin muuallakin työelämässä. Yksittäisiä mielipiteitä voi aina tulla vastaan siitä, kuinka ei esimerkiksi haluta työskennellä ryhmässä, jossa on naisia, mutta sitä ei todellakaan nähdä valitsevana mielipiteenä alalla. Kukaan ei mainitse mitenkään ongelmana, että alalla on naisia, saati että heitä hakeutuisi lisää alalle, kunhan vain ammattitaito on kohdillaan. Nähdään jopa, että kun tuotantoryhmässä on sekaryhmiä, on ilmapiiri usein parempi eikä turha ”äijäenergisyys” leviä ympäriinsä.

Seuraavaksi haastateltavat kertoivat näkemyksensä siitä, voiko sukupuolittuneisuutta kameraryhmässä välttää jotenkin ja onko se heidän mielestään tarpeen. Kuten aiemmasta vastauksesta jo selvisi, haastateltavat eivät varsinaisesti näe alan olevan sukupuolittunut. Tunustusta halutaan antaa työn tuloksen eikä sukupuolen perusteella. Yksilön omia intressejä menestymisen saavuttamisessa korostetaan samoin kuin sitä, että henkilö haluaa tehdä tätä työtä ilman että pitää todistella muille tai itsellekään pystyvänsä tekemään työnsä vain sen takia mitä on. Haastateltavat tuovat myös ilmi mielipiteensä siitä, etteivät näe sukupuolta syyksi esimerkiksi valittaessa kuvaajaa. Ehkä vielä puhutaan naiskuvaajista, mutta alalla olevien naisten määrä lisääntyy koko ajan ja ”voimme varmasti tulevaisuudessa nähdä myös hyviä kuvaajia, jotka sattuvat olemaan naisia, eikä ’naiskuvaajia’” (Salminen 2011).

Tärkeämpänä nähdään, että kameraryhmä toimii hyvin sukupuolista riippumatta. Kuten Poutanen (2011) asian ilmaisee: ”En kuitenkaan allekirjoita sitä että sukupuolittuneisuutta tulisi välttää sen itsensä vuoksi: hyvä kameraryhmä on hyvä kameraryhmä sukupuolijakaumasta huolimatta.”

Kahdessa viimeisessä kysymyksessä pyysin haastateltavia miettimään, millaisena he näkevät oman tulevaisuutensa alalla ja alan tulevaisuuden yleensä. Jokaisen haastateltavan näkymät tulevaisuudesta olivat melko positiivisia oman uran suhteen, realistisia kuitenkin, sillä ala on tunnettu ailahtelevaisuudestaan. Haastateltavat näkivät kuitenkin asemansa alalla melko vakaiksi, ja he katsoivat alan olevan menossa nousujohteisesti eteenpäin. En siis huomannut sukupuolittuneita eroja, että oma asema koettaisiin jotenkin eri tavalla tai uhattumaksi riippuen sukupuolesta. Haastattelemani ihmiset ovat kuitenkin olleet alalla lähes yhtä kauan ja asemat työyhteisössä ovat lähes yhtä vakiintuneet, joten vertailu heidän kesken on mielestäni oikeutettua.

5 Pohdinta

5.1 Mietteitä kameraryhmästä pienenisyhteiskuntana

Aiemmassa osiossa kävin läpi haastateltavien vastauksia kysymys kysymykseltä ja tässä pohdintaosiossa haluan hieman syventää ajatuksia aiemmissa luvuissa esitettyjen teorioiden avulla. Naisten ja miesten haastatteluvastauksissa ei ilmennyt suuria eroja. Toisaalta otokseni on pieni ja mukana vain yksi naishaastateltava, joten joku voisi sanoa tulosten olevan hieman vääristyneitä. Kuitenkin kyseessä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, ja otos on tarkoituksella pieni. Yhteisö, jota tutkin, on myös suhteellisen pienestä määrästä ihmisiä koostuva, joten määrällinen tutkimus ei tunnu oikealta vaihtoehdolta.

Sulkusen (1998, 69) mukaan pienenisyhteiskunnassa ryhmän jäsenillä on omat kirjoittamattomat sääntönsä ja norminsa. Jokaisella on tietty rooli, ja ryhmässä tiedostetaan tarkasti siellä ilmenevä hierarkia. Vastauksista voi tulkita, kuinka kameraryhmä ja tuotantoryhmä ylipäättänsä ovat kuin oma pienenisyhteiskunta omine sääntöineen ja hierarkioineen. Siellä jokaisella henkilöllä on oma tarkka roolinsa ryhmässä ja hänen odotetaan käyttäytyvän sen mukaan ja noudattavan yhteisesti sovittuja normeja. Hierarkia on tarkka, ja jos joku rikkoo sitä esimerkiksi etenemällä asiassa ohi ylempänsä, palauttaa yleensä muu ryhmä hyvin nopeasti henkilön omaan rooliinsa. Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että tämä hierarkkinen järjestelmä on yleensä vakio, ja roolit ovat samat riippumatta jäsenten sukupuolesta. Poikkeustapauksena voi olla joku korkeammassa asemassa esimerkiksi kuvaajana toimiva, joka ei halua työskennellä naissukupuolen edustajan kanssa, mutta se ei ole yleisesti hyväksytty normi työyhteisössä.

Esittelin teoriaosiossa James Careyn yhteisyysnäkemyksellisen rituaalimallin, jonka mukaan viestinnän avulla muotoillaan ja luodaan uudelleen yhteistä kulttuuria ja välitetään yhteisiä arvoja sekä normeja (Carey 1992, 412, Mäkelä ym. 2006, 40–41 mukaan). Esitin teorian jälkeen kysymyksen: voisiko kuvauspaikalla kameraryhmä luoda uudelleen viestimisen avulla oman ulkopuolisesta maailmasta eroavan ja yhteisesti hyväksytyyn tuohon kuvaushetkeen sidotun normituksen? Mielestäni tämä kysymys saa osittain vastauksensa, kun

ajattelee kameraryhmää pienen yhteiskuntana, omine hierarkioineen ja normeineen. Kuvaustilanteessa kameraryhmällä on omat säännönsä, jokaisella on oman roolinsa mukaiset käyttäytymissäännöt ja ylimpänä hierarkiassa oleva antaa käskyt, joita muut tottelevat lähes ehdoitta. Ajatellaan esimerkiksi kuvaushetkeä ja sitä, kuinka se näkyy kameraryhmän viestimisessä. Kameraryhmä laittaa kameran valmiiksi ja kuvaaja kertoo asian eteenpäin. Sitten tulevat käskyt: kuvaus, hiljaisuus, kamera, ääni, käy! Näiden viestien avulla koko työryhmä tietää, että nyt kuvataan ja jokaisen tulee olla hiljaa ja tehdä oman roolinsa vaatima työ parhaimmalla mahdollisella tavalla. Jokainen ryhmänjäsen tietää, kuinka näissä tilanteissa käyttäytyään. Käyttäytymissäännöt ovat yhteisesti arvostettuja ja yhdessä päätettyjä. Niitä noudattamalla edistetään yhteiseen päämäärään pääsemistä, eli pääsemistä valmiiseen kohtaukseen, elokuvaan ja niin edelleen. On siis jokaisen edun mukaista noudattaa näitä normeja. Joskus kuvaustilanteessa on ulkopuolinen katsoja, joka ei tiedä kuvaushetken säännöstöä. Silloin voi käydä niin, että järjestys rikkoutuu ja ulkopuolinen katsoja voi pilata onnistuneen otoksen ottamalla esimerkiksi väärään aikaan valokuvia tai puhumalla otoksen aikana. Tämän tyyllisiä esimerkkejä kameraryhmän ja muun tuotantoryhmän omista käyttäytymismalleista ja normeista on useita, ja vain tuotannossa mukana olevat tietävät ne. Monet näistä toimintatavoista toistuvat usein ja ovat työryhmälle rutiineja. Niiden edellyttämät toimintatavat tulevat automaationa. Minusta voi sanoa, että kameraryhmällä on kuvaushetkellä oma viestimisen tapansa, joka eroaa muusta yhteiskunnassa totutusta tavasta viestiä.

Alasuutari (2007, 135) kirjoittaa, että mitä merkittävämpi valta-asema henkilöllä on, sitä vaikeampi hänen kanssaan on olla tasa-arvoisessa vuorovaikutussuhteessa normaalitilanteissa. Kun kameraryhmä on kuvauspaikalla, kuvaaja on ryhmän hierarkiassa ylimpänä. Kuvaajan kanssa on yleensä tekemisissä vain ykköskamera-assistentti kameraryhmäläisistä. Itse olen työskennellyt kolmessa pitkässä tuotannossa videoassistenttina, ja minulle kuvaaja on aina ollut valta-asemansa takia se henkilö, jonka kanssa en yleensä ole tekemisissä. Jos olen tekemisissä kuvaajan kanssa, tulee toive asiasta hänen suunnaltaan. Tämä tapa toimia on itsestänselvyys kameraryhmässä, koska roolimme määräävät niin. Kukaan ei kyseenalaista näitä hierarkkisia suhteita, joita roolimme edellyttävät, sillä tällä tavoin ryhmä toimii dynaamisesti.

Ainakin yhden haastateltavan vastauksista ilmeni, että hän on siirtynyt alalle niin sanotusti ”sukurasitteiden” myötä. Muiden haastateltavien vastauksissa ei ilmennyt, ovatko he joutuneet alalle samasta syystä vai oman etsintänsä kautta. Kuitenkin tämä yksittäinen tapaus viittaa siihen, että alalla on edelleen jossain määrin homologiaa ja alalle siirrytään isältä pojalle periaatteella, tai tässä tapauksessa isältä tyttärelle. Tässäkin on tapahtunut tietty modernisoituminen. Enää ei voi ajatella, että ammatti siirtyy saman sukupuolen edustajalle. Tyttäristä tulisi äidin tavoin kotiäitejä ja pojat seuraisivat isänsä jalanjalkia vaikka rekka-kuskeiksi. Nykyisin homologiaa tapahtuu myös sukupuolelta toiselle, isältä tyttärelle ja äidiltä pojalle eikä sitä enää nähdä nyky-yhteiskunnassa outona asiana.

Sulkusen (1998, 71) mukaan kulttuuri on erottelujen järjestelmä, jolla yhteisön jäsenet perustelevat omaa toimintaansa, tulkitsevat ja luokittelevat muita. Kulttuurin antamille määri-tyksille annetaan erilaisia arvoja, positiivisia ja negatiivisia, sen mukaan, missä suhteessa yhteisön jäsenet itse ovat niihin. Erilaisissa asemassa olevat henkilöt, niin alisteisessa kuin hallitsevassa asemassa olevat kehrittelevät omia erotusjärjestelmiään niin, että jokainen heistä voi nähdä itsensä niissä positiivisessa valossa ja tarpeellisena ammattinsa edustajana.

Kulttuurin tarjoamista myönteisen itsemäärittelyn aineksista koostuu kulttuurisia identiteettejä ja minäkuvia. Jokaisella yksilöllä on oma identiteettinsä, mutta sen muodostuminen ei olisi mahdollista ilman yhteisön tuottamaa erottelujen järjestelmää. Joku voi pitää itseään lahjakkaana ja saada muiltakin tunnustusta. Lahjakkuuden mielikuvasta tulee osa hänen identiteettiään, mutta se ei olisi mahdollinen ilman kulttuuriin sisältyvää lahjakkuuden – ja sen vastakohdan – käsitettä. (Sulkunen 1998, 72.)

Aiemmin haastateltavat mainitsivatkin, että tunnustusta tulisi antaa työnjäljen mukaan eikä sukupuolittuneista syistä. Kameraryhmässä jokaisella on tarkka paikkansa ja jokainen sen jäsen määrittelee oman asemansa usein hierarkiassa ylimpänä olevaan suhteutettuna, tässä tapauksessa siis kuvaajaan. Haastateltavien vastauksissa ei ilmene minkäänlaisia merkkejä siitä, että sukupuoli vaikuttaisi kuvaajan hierarkkiseen asemaan. Tai ylipäätensä, että sukupuoli vaikuttaisi kenenkään samaan arvostukseen, vaan asema määritteli sen ja muut niin sanonut ”miellyttävyystekijät” eli tuleeko henkilön kanssa toimeen.

Kameraryhmä lienee usein ulkopuolisen silmin selkeästi sukupuolittuneen oloinen, nainen voi näyttää ulkopuoliselta kummajaiselta tuolla maskuliinisuuden pesäkkeessä. Mutta todellisuudessa ala on koko ajan murroksessa ja naisia on alkanut hakeutua alalle yhä enemmän. Ainakin haastateltujen mielipiteiden perusteella alalla ei ole varsinaista sukupuolittuneisuutta esillä.

5.2 Tutkimuksen tarkastelu ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimuskysymys tuntui alussa olevan todella selkeänä edessäni, mutta työn edetessä se tuntui hukkuvan välillä informaatiotulvaan. Pieni etäisyys työhön usein palautti tutkimuksen suunnan raiteilleen. Sosiologia tai oikeastaan sen osa-alue eli työyhteisöjen rakennetutkimus tuli aineistooni mukaan pikku hiljaa. Onneksi otin osa-alueen mukaan tutkimuksen lähdeaineistoon, sillä se auttoi lopulta paljon selventämään tutkimusaineiston käsittelyä. Lähdekirjallisuuden tutkiminen on aina loputon tehtävä, ja välillä on vaikeaa päättää, mihin se olisi hyvä lopettaa.

Haastateltavieni määrä väheni työn edetessä, olin siis toivonut hieman suurempaa otosta, mutta onnekseni sain todella mielenkiintoisia ja ajatuksia herättäviä vastauksia kokoon saamaltani ryhmältä. Aiemmin jo mainitsinkin epäilykseni siitä, ovatko haastattelutulokset luotettavia, sillä haastateltavien sukupuolijakauma on miesvoittoinen. Kuitenkin on kyse kvalitatiivisesta tutkimuksesta, jossa on tarkoituskin tutkia pientä ryhmää.

Haastateltavieni ryhmä on melko homogeeninen, sillä kaikki haastateltavat ovat melko samanikäisiä ja lähes saman aikaa alalla työskennelleitä. Olisi siis mahdollista jatkaa tutkimusta ottamalla mukaan myös niin sanottu vanhan koulukunnan edustajia ja vertailla sitten, miltä tulokset sukupuolittuneisuuden ilmenemisestä kameraryhmässä vaikuttaisivat. Tutkia voisi myös, vaikuttaako ikä yhdistettynä sukupuoleen työn saamiseen.

Jatkoa tutkimukselle voisi tehdä laajemmalla haastateltavien joukolla tai tekemällä aiemmin mainitsemani Elonet-tyylinen koonti alalla tehdyistä tuotannoista ja niiden työryhmien sukupuolittuneesta jaosta. Näin ollen olisi mahdollista saada laajempi tutkimusotanta vaik-

ka koko tuotantoryhmästä ja selvittää, millaisia sukupuolittuneita jakaumia eri osastoilla on. Esimerkiksi valoryhmässä työskentely vaatii erityisesti fyysistä voimaa, olisi mielenkiintoista nähdä millainen sukupuolittunut jako ryhmässä on erilaisissa tuotannoissa ja millaiset ryhmän hierarkkiset rakenteensa ovat.

6 Lopuksi

Opinnäytetyö oli uudenlainen kokemus minulle. Lähdeaineistoa on loputtomia määriä, suuntia, joita valita, liian monta ja kuoppia, joihin upota, vieläkin enemmän. Kun mietin materiaaliani ja työni tuloksia, olisi sen tekemiseen ollut muitakin keinoja. Ehkä jos nyt aloittaisin työni, lähtisin paljon järjestelmällisemmin liikkeelle. Haluaisin ottaa mukaan enemmän pohja-aineistoksi sosiologian työyhteisötutkimuksia.

Käsitteiden määrä on suuri ja oli välillä vaikeaa löytää niitä parhaimpia omaan tutkimukseen. Onko käsite oikeassa asiayhteydessä, olisiko olemassa parempi vaihtoehto? Nämä ovat kysymyksiä, joita herää varmasti kaikilla aloittelevilla tutkimuksen tekijöillä. Onhan sana tutkimus itsessään jo melko suuri. Tavoitteeni on saavutettu, jos työni herättää lukijassa ajatuksia sukupuolittuneisuudesta ja siitä, kuinka se ilmenee työympäristöissämme. Kuinka itse käyttäydymme ja edistämmekö teoillamme epätasa-arvoista yhteiskuntaa.

Haastateltavien vastauksista ilmeni joitakin samoja ajatuksia, joita itselleni on myös herännyt työskennellessäni kameraryhmässä. Olen oppinut sen, että ei se sukupuoli ole tärkein, vaan se, että työt hoidetaan kunnolla. Toki alalla voi olla yksittäisiä tapauksia eriävine mielipiteineen, mutta en näe oman kokemukseni perusteella, että naissukupuolenedustajien väheksyminen olisi valtavirran käsitys.

Lähteet

- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Alasuutari, P. 2007. Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hytönen, J. 2000. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Lyhyttä ja pitkää: Kotimaisia elokuvantekijöitä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 77–80.
- Karkulehto, S. 2007. Kaapista kaanoniin ja takaisin. Oulu: Oulu University Press.
- Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. 2006. Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.) Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 15–44.
- Paasonen, S. 2007. Viidakkokuume polttaa. Internet porno ja rodun spektaakkeli. Teoksessa Rossi, L.-M. & Seppä, A. (toim.) Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja. Helsinki: Gaudeamus, 157–178.
- Poutanen, M. 2011. Sähköpostihaastattelu. 20.3.2011.
- Rantanen, T., Vesala, K.-M. 2007. Laadullinen asennetutkimus: lähtökohtia, periaatteita, mahdollisuuksia. Teoksessa Rantanen, T., Vesala, K.-M. (toim.) Argumentaatio ja tulkinta. Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa. Helsinki: Gaudeamus, 11–61.
- Rossi, L.-M. 2004. Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus.
- Rossi, L.-M. 2006. Mainonta sukupuolituotantona. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.) Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 62–79.
- Rossi, L.-M. 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa Juvonen, T., Rossi, L.-M. & Saresma, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 21–38.
- Ruoho, I. & Torkkola, S. 2010 Journalismin sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Salminen, N. 2011. Sähköpostihaastattelu. 29.3.2011.
- Sulkunen, P. 1998. Johdatus sosiologiaan – käsitteitä ja näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Vitikainen, H.-P. 2011. Sähköpostihaastattelu. 23.3.2011.
- Vänskä, A. 2007. Vikuroiva teoria? Taidehistoria, visuaalisen kulttuurin tutkimus ja queer teoria. Teoksessa Rossi, L.-M., Seppä, A. (toim.) Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja. Helsinki: Gaudeamus, 55–76.

Haastateltavat

Liite 1 1(2)

Matti Poutanen

s. 1983

Ammatti/koulutus

Kuvaaja, yrittäjä / Medianomi (AMK)

Tärkeimmät/viimeisimmät työt

Karjalan kunnilla -televisiosarjan kolmas kausi / Sisutarina-dokumenttisarja (kuvaaja)

Nea Salminen

s. 1978

Ammatti/koulutus

Kamera-assistentti/ työn kautta oppinut sekä oppisopimuskoulutuksella P. Mutasen Elokuvakonepajalla

Tärkeimmät/viimeisimmät työt

Iris (Suomi-Ruotsi 2010), Robert Mitchum est mort (Ranska 2009), Kohtaamisia (Suomi 2009), Havukkahon ajattelijä (Suomi 2009) (1. kamera-assistentti)

Mika Vuorinen

s. 1980

Ammatti/koulutus

Medianomi AMK / kuvaus / TTVO

Tärkeimmät/viimeisimmät työt

Harjunpää ja Pahan Pappi (2010), Vejarit (2010), Där Vi En Gång Gätt (Missä kuljimme kerran / elokuva/Televisio-sarja)

(1. kamera-assistentti)

Hannu-Pekka Vitikainen

s. 1968

Ammatti/koulutus

Elokuvaaja / tuottaja / ohjaaja

Tampereen yliopisto, humanistinen tiedekunta, draamakirjallisuus / filosofian maisteri

Taideteollinen korkeakoulu / elokuvataide / elokuvaus/taiteen kandidaatti

Tärkeimmät/viimeisimmät työt

Prinsessa (2010), War of the Dead, Magneettimies (2009, pitkä dokumenttielokuva), Pyhän kirjan varjo (2007, pitkä dokumenttielokuva), Yhden tähden hotelli (2007) (elokuvaaja)

Kysymykset:

Kuinka kauan olet työskennellyt elokuva-alalla?

Oletko aina työskennellyt kameraryhmässä vai myös muissa alan työtehtävissä? Missä?

Millaiset tekijät vaikuttavat kameraryhmän kokoonpanon muodostumiseen?

Millainen sukupuoli jakauma on ollut kameraryhmissä, joissa olet työskennellyt?

Kun mietit työhistoriaasi ja tämän hetkistä asemaasi osana kameraryhmää, mitä mieltä olet siitä? (voit pohtia onko se edennyt haluamallasi tavalla, ollut rankempaa, helpompaa tms.)

Millä tavoin koet sukupuolesi vaikuttaneen ammatissasi toimimiseen?

Millä tavoin ala on mielestäsi sukupuolittunut tai jakautunut sukupuolen mukaan? Mitä ajattelet tästä tilanteesta?

Voisiko sukupuolittuneisuuden kameraryhmässä välttää jotenkin? Onko se mielestäsi tarpeen?

Millaisena näet alan tulevaisuuden näkymät omalta osaltasi? (Voit pohtia töiden määrää, omaa ammatillista etenemistäsi tms.)

Millaisena näet alan tulevaisuuden näkymät yleisesti? (Voit pohtia mihin ala on mielestäsi menossa, kehittykö se tms.)

Taustatiedot:

Nimi?

Syntymävuosi?

Ammatti/koulutus?

Tärkeimmät/viimeisimmät työsi? Asemasi niissä?